

HALÁSZAT

116. évfolyam | 1. szám | 2023 tavasz

Alapítva: 1899

Az év hala 2023-ban a lápi póc

› A süllő indukált szaporítása

15. oldal

› Fiatal tudósjelöltek megméretetése Gödöllőn

25. oldal

› Az akvakultúra ágazat oktatási helyzete, kilátásai és elvárások hazai nézőpontból

27. oldal

2023-ban az Év HALA: a lápi póc

Dr. Juhász Lajos

Magyar Haltani Társaság alelnöke

A Magyar Haltani Társaság ismét szavazásra bízta a halak iránt érdeklődőket. Az év hala 3 faj közül kerülhetett ki. A selymes durbincs, a sügér és a lápi póc lett a 3 jelölt faj. A több mint 5800 szavazó fele a lápi pócra voksolt, a sügér 38, a selymes durbincs 12%-nyi szavazatot kapott.

A lápi póc (*Umbra krameri*) a csukaalakúak rendjébe (Esociformes), a pócfélék (Umbridae) családjába tartozik. A családból mindössze néhány faj ismert, ebből csak a lápi póc az őshonos a kontinensünkön. Egy faj (*Umbra pygmaea*) Észak-Amerikából akváriumi halként került Nyugat-Európába, és ahogy számos más egzotikus fajjal történt, természetes vizekbe jutva meghonosodott, szerencsére hazánkig még nem jutott el.

A lápi póc elterjedése főként a Kárpát-medencére jellemző, az áréát döntően a Duna vízrendszere jelenti, de a teljes elterjedési terület kiegészül a Duna deltavidékével, továbbá néhány romániai folyóval, illetve a Dnyeszter vízrendszerének alsó szakaszának vízgyűjtőjével. Hazánkban egykori kiterjedt mocsár- és lápvidék meghatározó halcskaja volt, igen jelentős mennyiségben. A nagy vízrendezések előtt a pákászok, csikászok rendszeres zsákmánya volt, amelyet olyan nagy tömegben fogtak, hogy állatokat etettek vele. Herman Ottó a Magyar halászat könyvében (1887) az alábbiakat írja a Szernye mocsár csikászainak tevékenységéről:

„A Szernye csikásza sokban különbözik az Ecsed csikászatól... Házánál a csikót hordóban tartja, szegénye pedig szívesen megeszi a póczhalat is, mely itt hihetetlen sokaságú, úgy, hogy még maiglan is sertések hizlalására, kacsák etetésére használják.”

A fogása is gyakran a csikászattal együtt járt. Leggyakrabban csikkasba került számos más hallal együtt. Ugyancsak Herman Ottó írja: *„Emberünk kiemeli a csíkkast, szájával lefelé fordítja, kivetve a kas farából a csóvadugót, fél szemével belekukkan a kas méhébe.... A kalap meghemzseg a sok istenadta lápi tereméstől: kígyózik a csík, búvik a zömök pócz vagy peczelial; az apró kárász szipákol, hánnya-veti magát.”*

A láp- és mocsárjáró ember számos néven illette a lápi pócot: bobály, bobálík, ebbal, kutyahal, pecehal, békahal. A kutyahal elnevezés onnan ered, hogy a páros úszóit egymástól függetlenül tudja mozgatni. A növényzet takarásában egy helyben lebegő hal mell- és hasúszóinak különleges mozgatásával egy négy lábú állatra emlékeztet.

A lápi póc kis termetű hal, legnagyobb mérete 8-10 cm. Alapszíne zöldes-barnás, az oldalvonal hiányzik, ennek helyén egy világosabb csík húzódik. Hasi oldala világosabb. Szájnyílása kissé felfelé irányul. Állkapcsában apró, sűrűn álló kefefogazat található. A farka szabályosan lekerekített.

Egy fiatal lápi póc (Fotó: Harka Ákos)

A hátúszója magas, hátra tolódott. A test különlegessége, hogy a természetéhez viszonylag nagy pikkelyei még a fejtető egy részét is befedik. Sajátos megjelenése révén más hazai halunkkal nehéz összetéveszteni.

Életmódja ragadozó. Táplálékát leginkább szúnyoglárva, szúnyogbábok, apró Gammarus rákok, kisebb halivadékok jelentik, míg az ivadékaik apró planktonikus rákokkal táplálkoznak. A zsákmányszerzésben eléggé agresszív, amit Herman Ottó ugyancsak ízes szavakba öntött:

„Igen óvatos és fúrge kis hal, de kitűnik itt rabló természetű is, mely egészen csukaszerű, nemcsak a vele egy tartóban élő más fajbeli, nálánál kisebb halakat nyel, hanem ráveti magát saját, apróbb véreire is; sőt nálam megtörtént, hogy az egyik akkora vérrokont kapott be, hogy nem bírta lenyelni s így belefűlt a falatba.”

A lápi póc jellemző élőhelyét – mint döntően állóvízi halmak – egykor a hatalmas kiterjedésű, tisztább, hűvösebb vízi lápok, növényzettel benőtt mocsarak jelentették egészen a vízrendezési munkálatok, láplecsapolások kiszélesedéséig. Ennek ellenére sokáig még számos hazai előfordulása ismertté vált. Vásárhelyi (1961) még több mint 50 lelőhelyét sorolta fel. Napjainkban is előkerül számos hazai területről, holtágakból, csatornákból, kisebb-nagyobb vízfolyásokból, tavakból. Egyedszáma sehol sem tömeges, az egykori gazdag állományok már nem jellemzőek. A populációkat erősen veszélyezteti az utóbbi évtizedekben tapasztalt vízterek beszűkülése, kiszáradása. Ugyancsak negatív hatású az amurgéb nagy mértékű terjeszkedése, amely egyben táplálék- és élőhelyi konkurenciát, az ivadékaiknak, ikráiknak pusztítását is jelenti. Az amurgéb táplálékának jelentős része átfedésben van a lápi póccal, szaporodása agresszívebb.

A lápi póc ivása áprilisra esik. A lerakott ikrafészket az ikrás egészen a lárvák kikeléséig őrzik, miközben minden, a közelben megjelenő halat megpróbál elűzni.

Hazánkban az egyre kedvezőtlenebbé váló élőhelyi, környezeti és biotikus tényezők egyaránt indokolhatják fokozott védelmi státuszát. Mesterséges szaporításból történő visszatelepítése segítheti a faj hazai állományának megerősödését, egyes élőhelyeken a fenntartását – amire hazai jó példák is ismertek.

Az Év halaként erre a kis termetű, ritka, különleges halra remélhetőleg nagyobb figyelem irányul, ami talán az állományának fennmaradására is kedvező hatással lehet.